

vni daje, ker se dostikrat vidi, da ostanejo živinčeta o
še tako razni krmi zdrava, če se namreč nobena pre-
vidnost iz nemar ne pušča, ktere je pri krmenju sploh
treba.

Koliko krme gre živini.

Koliko krme živini gré, se ne ravna samo po
velikosti živine, temuč tudi po tem, kakošna je in kako
se rabi krma; zakaj živina naj ne dobi samo toliko
živeža, kolikor ga za življenje potrebuje, temuč še toliko
več, kolikor je treba, da more storiti, kar človek od nje
tirja. Ako hočeš, da ti bo konj bolj težka dela opravljal,
moraš mu tudi bolj tečnega živeža dajati, kakor pa konju,
kteri cele dni v hlevu stoji; brejo kravo, ktera mora
v svojem telesu mladiča rediti, zraven pa še tudi mleko
dajati, moraš bolje rediti, kakor pa kravo, ktero imaš
samo zavoljo mleka. Zdravju živine silno škodljiva
vraža je tedaj, da morajo vsa živinčeta enega plemena
enako veliko krme ali klaje dobivati.

Premalo krme je živinoreji največa škoda;
kmetovalec nima samo velike zgube, ampak živino
napadajo tudi bolezni, ktere se sicer ne izcimijo naglo
in se ne spoznajo koj; prihajajo pa bolj in bolj hude in
spodkopujejo zdravje živine tem več, ker dolgo trpé.
Prvo pravilo (regeljca) bodi vsakemu kmetovalcu, kteri
hoče zdravo živino imeti, da naj raji manj živine redi,
pa to naj dobro redi. Veliko živinčet ne pomaga nič,
če nima toliko krme, da bi jih mogel tudi tečno rediti.
Ne razsodi pa samo mnogost krme, ali je dostojna za
popolno reditev živinčeta, tudi na to je posebno gledati,
ali je krma dosti redivna. Tako, postavimo, je
vsakemu znano, da slama malo redi, daj jo živini ve-
liko veliko, še celo toliko, kolikor je more požreti, živina
se ti bo pa vendar slabo redila. Ravno tako je s
krompirjem. Ako bi se živini krompir brez vsega
druzega dajal, bi ga, da bi se nasitila, veliko potrebovala,
ne zredila bi se pa vendar ne, ker krompir malo redi.
Pri klaji mora tedaj kmetovalec tudi gledati, kako je
redivna, ako hoče, da se mu živina po volji redi in
da mu zdrava ostane. Prepičla reja je živini škodljiva,
pa ravno tako jej tudi pretečen živež marsikako
škoduje, posebno če ga živina ni vajena, če se hitro od
pičlega do zelo tečnega živeža prestavi, ali če se za
drugačna dela rabi, kakor je bila vajena. Tako se do-
stikrat primeri, da začnejo konji za žlezami (Drüsen)
ali koliko bolehati, kteri so bili pred manj tečne krme
vajeni, pa so naglo drugo dobili. Ravno tako se lahko
dostikrat vidi, da prav lahko kolika konje napade, kteri
so svojemu delu primeren živež dobivali, pozneje pa več
dni niso delali in vendar ravno tak živež imeli. Kakor
konjem, če ravno ne tako očitno, je tudi drugi domači
živini škodljivo, če jim začnejo naglo boljšega ali pa
sploh drugzega živeža klasti, zlasti pa skušnja uči, da
breje krave in ovce rade zvržejo, če se jim krma naglo
premeni. (Nadaljevanje v prihodnjem letu.)

Prirodoslovne stvari.

Moj studenček.

V prijetni dolinici pod Potočami ne daleč od Pre-
dora izvira v podnožji Karavanek studenček, čegar vo-
dica se kakor srebrni trak kakih 30 korakov v mali
rojici *) na površji zemlje vije in potem zopet v nje
izlivaje zgubi. Ta studenček mi je ne samo zaradi čiste
in hladne vode, s ktero si na sprehodih dostikrat žejo
gasim, posebno zaželen, marveč tem bolj priljubljen še
zato, ker se tukaj prav znamenive prirodoslovne stvari

*) V Kranjski gori rivulus imenujejo rojica.

nahajajo. Ob kamenji in v vodi in na obalah raste-
čemu bobovniku (*Veronica Becabunga*) mahljajo
igravši si v valčkih vodne rastline alge: krak (*Batra-
chospermum moniliforme*; *Roth*), prekrasna *Drapar-
naldia plumosa*; *Agardh* (in *Hydrurus Ducluzelii*;
Aghd.). Kot male zelene kapice čepijo na kamenji vodni
polžeki: *Ancylus fluviatilis* v družbi s *Palu-
dinella Schmidtii*, *Palud. Lacheineri*; *Charp*) in
Bithynia scalaris; *Zgl*), ktera je nam doslé kot
prebivalka sladkih vodá Laških dežel samo znana bila.
Po stružici se nahajata še: *Limnaea minuta* in *Pi-
sidium fontinale*, med kterimi kobacajo *Friga-
neje*, ki vlečejo seboj svoje iz samih polževih lupinic
zlepljene tuljaste hišice, med temi lupinicami pa najdeš
prav drobno valjasto hišico polžka: *Acme polita*;
Bielz) z imenom. Veliko sem že na svojih prirodoslov-
nih sprehodih prebrskal ter preiskal, a dozdej še nikjer
nisem na tako malem prostoru toliko znamenitih pri-
rodoslovnih stvari dobil, kakor v tej vodici. Zato mi
je pa tudi ta studenček čez vse priljubljen in zaželen.

Na Viševku 18. decembra.

Robič.

Mnogovrstne novice.

Pogled v ječo.

V Segedinu na Ogerskem se obravnava ravno
zdaj velika zatožba, o kateri kaj več zvedeti bode go-
tovo mikalo tudi naše bralce; stvar je jako zanimiva
na več strani.

Glasoviti ropar, strah vsej okolici, kjer je hodil
in kjer je bil, že za smrt obsojeni pa pomiloščeni
Rosa Šandor, stoji pred sodbo, ki se je v Segedinu
začela 12. dne t. m.

Že l. 1860. je v mestu Segedinu bilo tako nevarno,
da o mraku so mestjani morali zapirati hišna vrata
in kdor je ponoči šel po ulicah, imel je samokres
(pištolo) ali v palici skriti meč pri sebi. Brez orožja
ni se upal nihče sam po noči na ulice.

Po neutrudljivem zasledovanji posrečilo se je vendar
kraljevemu komisarjatu roparsko drhal *Rosa Šan-
dorja*, Segedinsko drhal *Janoša Muslaya* a *Gyar-
mathya*, Kečkemetsko drhal *Kolmana Binkota* in
Terezijopoljsko *Elija Turčangia* zaslediti, deležnike
vjeti in jih prisiliti v to, da so obstali hudodelstva.

Pri tej priliki pa je tudi prišlo na dan, da več
ljudí, ki so za poštene veljali, so bili vedeži onih hudo-
delstev, ki so prikrivali njihova početja, jim potuho
dajali in jim na pomoč bili, sicer ne bi bilo mogoče, da
bi že davno ne bili vjeli roparske drhali. In v zatožbo
zapleteni so celó — kdo bi mislil! — en policijsk
predstojnik, dva okrajna sodnika, 4 odvetniki
in 46 policijskih komisarjev.

Mnogo ropov, roparskih umorov in tatvin, dopri-
nesenih že pred 30 in 40 leti, je prišlo zdaj še le na
dan; 70letni starec je bil obsojen zaradi ropa, ki se ga
je vkrivičil pred 30 leti.

Strmeti pa moramo še posebno o tem, da se je iz
sodniških zapisnikov zdaj razvidelo, da bilo je tudi (kar
smo že v zadnjih „Novicah“ povedali) mnogo nedolž-
nih na smrt obsojenih in ob glavo djanih.

Vprašali bodo naši bralci: kako vendar je bilo
mogoče, zdaj pred tolikimi leti storjena hudodelstva od-
kriti? — Ena pot bila je ta, da so vsacega hudodelca
posebej zaprtega imeli, da se ni mogel z nobeno živo
dušo pogovarjati. Druga pot bila je ta, da vsak hudo-
delnik je imel obraz pokrit z ruto, toliko prere-
zano, da so se mu samo oči videle, da drug drugzega ni
poznal in mu ne po znamenjih ne kako drugače se
mogel razodeti. Tretja pot pa je bila ta, da vsak pre-

iskovalni sodnik se je skušal natanko seznaniti z duševnimi lastnostmi hudodelnika, ktere ga je preiskaval. Da tako psihologično postopanje je veliko pripomoglo, da so hudodelniki nehoté to in uno obstali, temu priča je posebno ta-le primerljaj:

V Segedinski ječi je med drugimi zopet neki Janoš Bajdor, ki je bil kriv dvojnega umora, pa nikakor ni hótel obstati svojih hudodelstev. Preiskovalni sodnik si ga dá neki večer pred-se pripeljati in mu začne živo na srce govoriti takole: „Janoš Bajdor, gledite! zavolj vas že ne morem več noči nič spati; duša Petra Bodrija, ktere ga ste ubili, vsako noč zahaja k meni in mi žuga, da mi ne dá mirú, dokler vam ne ovijem okoli vrata onega konopca (štrika), s katerim ste zadavili njega.“ In zdajci vrže sodnik Bajdoru konopec okoli vrata ter ga dá odpeljati v ječo nazaj.

Ura je polnoči bila; Janoša Bajdora, 59krat že obsojenega zavolj različnih hudodelstev, začne strah tresti; izbudi se iz spanja in huda vest ne dá mu mirú; dozdeva se mu, da vidi prikazen Petra Bodrija; strašno kričé beží k vratom ječe svoje ter prosi stražnika, naj mu odpre; stražnik mu jih odpre in pri tej priči se spové dvojnega ropomora in cele vrste drugih hudodelstev, ter kaže kraj, kjer je Petra Bodrija in njegovega 14lét starega sina zakopal. Drugo jutro gre sodnija na rečeno mesto in res najde trupli pa tudi še konopec okoli vratu Bodrijevega. Odsilmal je Bajdor postal prav misijonar med svojimi tavarši hudodelci v ječi, in obveljalo mu je, da mnogo onih, ki so dozdej trdovratno tajili svoja hudodelstva, so obstali vsi.

4000 oséb je zamotanih v to pravdo; hudodelstva, kterih so krivi, so roparski umor, umor, rop, požiganje, skrivanje, tatvina.

Sila veliko ljudstva je prišlo poslušat obravnavo, ki se je 12. t. m. začela in bode trajala kake 2 — 3 tedne.

Ako človek premišljuje vse to, kar smo zdaj slišali kot živo resnico, res! da se mu ledeni kri o zavrženosti nektare človeške nature, ki je huja od zverine!

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V 9. seji dne 4. decembra 1872. l. so se najpred finančnemu odseku izročile sledeče prošnje: društva v podporo pravnikov v Zagrebu za podporo, — konsorcijske kurije za Tržaško-Loško-Launsdorfsko železnico za moralično in materijalno podporo, — društva pomočnih uradnikov v Ljubljani za podporo. — Potem je dr. vitez Savinšek z 21 sodrugih vlado interpeliral: ali jo je volja, se s hrvaško vlado v dogovor spustiti, da bi se most napravil čez Kolpo poleg Vinice in Gribelj; — deželni predsednik obljubi, da bo na to odgovoril v eni prihodnjih sej. — Na interpelacijo dr. Suppana in sodrugov zaradi iztirjanja zaostalih davkov v Bistriškem okraji odgovarja deželni predsednik, da so ondodni prebivalci pač prosili, da bi se jim odpisali davki za 1872. leto, da pa ministerstvo ni dovolilo, da bi se odpisali davki sploh, le posameznim prebivalcem se sme dovoliti olajšava. Ti pa prosili niso zato. Eksekviralo se je malo, krma se je zarubila le tam, kjer živine ni bilo; sploh se ozira, kar le mogoče na to, da se plačilo zljajšava obdačenim. — Potem se je prestopilo na obravnavo dnevnega reda.

Dr. Poklukar utemeljuje svoj predlog, naj se deželni zbor izreče za Loško in proti Predelski železnici; predlog se izroči gospodarskemu odseku. — P. Kozler utemeljuje svoj predlog, naj deželni zbor presoja, kako da postava za uravnavo zemljiškega davka streže kranjski deželi; v pretres tega predloga se bode ves deželni zbor konstituiral za odsek.

Poročevalec dr. Costa poroča v imenu šolskega odseka o postavi o uravnavi doneskov od zapuščin za normalni šolski zaklad. Predlog, po kterem bi došla zdatna podpora našemu ljudskemu šolstvu, obvelja.

Dežman poroča v imenu deželnega odbora zaradi dovolitve priplače za breg braneče stavbe na desnem bregu Save pri Gorenji Savi poleg Kranja; deželni zbor dovoli v ta namen 1000 gold. iz deželnih novcev.

J. Murnik poroča v imenu finančnega odseka o mnogoterih peticijah; vsled tega poročila se Janezu Šubic-u, kranjskemu slikarju v Benetkah, dovoli 200 gold. podpore, — računovodji Martinu Ivanetiču se povikša osebna doklada za 100 gold. na leto, Viktorju Hofmanu, 1. oficijalu pri računovodstvu se podeli naslov „računski svétnik“ in povikša se mu letna plača od 900 na 1000 gld., primarju dr. Pestotniku se dovoli, da se mu pri odmerjanju pokojnine všteje čas v cesarski službi, vratarju deželne hiše J. Žitkotu se povikša letna plača od 315 na 350 gold., deželnemu odboru se nalaga, pretresovati in prihodnjemu deželnemu zboru poročati o razmeri službenin uradnikov računskih.

Dr. Jan. Bleiweis poroča o prošnji občine Semiške za podporo, da bi sledili studentu, ter nasvetuje v imenu finančnega odseka, da navedeno prošnjo deželni odbor nemudoma in s toplim priporočilom izroči družbi kmetijski, da iz državne podpore, ki jej je za letošnje leto obljubljena s 1500 gold., zadobi prošeno podporo. Dr. Savinšek dodá dva nasveta, ki se tudi sprejmeta, kakor predlog finančnega odseka.

Murnik potem poroča v imenu finančnega odseka zaradi podpore v namen Dunajske velike razstave leta 1873. Nasvet obvelja, po kterem se 1500 gold. iz dežel. zaklada dovoli v ta namen, da se bode marljivim in izvrstnim učiteljem (500 gld.), obrtnikom (500 gold.) in kmetom (500 gld.) dalo, ki se bodo na deželne stroške peljali na Dunaj in tam ogledali razstavo in se kaj naučili.

O napravi potrebnega pobišja za novo realino poslopje v Ljubljani nasvetuje Kromer v imenu finančnega odseka, da naj se hranilnici hvalo izreka za to napravo in deželnemu odboru izroči ostala obravnava.

Prošnja občin Turjak, Lužarje, Videm in Podgora, da bi se rudarska cesta od Kneja do Karlovica vvrstila med skladne ceste, se izroči deželnemu odboru v rešitev.

Po nasvetu finančnega odseka, čegar poročevalec v tej zadevi je bil Murnik, je deželni zbor o prošnji Vrhniških občanov sklenil, da se ima deželni vladi priporočati, naj potrdi zadnjo volitev občinskega odbora Vrhniškega, dalje se naroča deželnemu odboru, da naj na tanko pregleda račune župana Obreze o 24letnem županovanju; o zadnji točki prošnje pa, da bi se namreč vlada vprašala: ali c. k. sodniku Alojziju Muleju dovoli zraven cesarske službe se ukvarjati še z mnogovrstnimi obrtnijami in kupčijami, pa se je reklo, da ne spada v oblast deželnega zbora.

Obveljal je dalje dr. Razlagov nasvèt, po kterem ima deželni zbor prositi presvitelega cesarja za pomiloščenje 60 zavoljo hudodelstev ustaje obsojenih prebivalcev vasi Studor-Starefužine.

Dr. Jan. Bleiweis poroča v imenu finančnega odseka o ločitvi vodstva od upravnistva v deželnih dobrodelnih napravah Ljubljanskih. Kromer se tako grozno huduje nad tem, da se hoče vodstvo ločiti od upravnistva, da ga dr. Bleiweis zavrača in praša: ali mu ni mogoče, kakor drugim ljudem dostojno govoriti v zbornici? — Predlog odborov obvelja.

Dr. vitez Savinšek bere poročilo finančnega od-